

Warszawa, dnia 21 grudnia 2018

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

Znak sprawy: HOR.hn.058.5.2018

Pan

Marek Kuchciński

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

W odpowiedzi na interpelację nr 27735 Posła Norberta Kaczmarczyka w sprawie „piractwa nasiennego” przedstawiam poniższe wyjaśnienia.

Pojęcie „piractwo nasienne” nie należy do zakresu pojęć, którymi posługuje się MRiRW i nie jest zdefiniowane. Z kontekstu można natomiast wnioskować, że interpelacja nawiązuje do przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 2018 r. o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. z 2018 r. poz. 432).

Na wstępie należy przypomnieć, że hodowla roślin oznacza działalność naukową i badawczą prowadzoną z wykorzystaniem zaawansowanych narzędzi biologii molekularnej oraz doświadczenia i selekcję prowadzone przez hodowców na poletkach w celu uzyskania odmian roślin o ulepszonych cechach jakościowych i o zwiększonym potencjale plonowania. Działania takie najczęściej prowadzone są przez wyspecjalizowane podmioty i wymagają dużych nakładów finansowych oraz są czaso- i pracochłonne.

Producenci rolni zajmujący się produkcją roślinną uprawiają odmiany roślin dostarczonych przez hodowców. Produkcja roślinna dąży do uzyskania obfitych i dobrych jakościowo plonów. Producent rolny prowadzący uprawę roślin korzysta ze środków produkcji, takich jak materiał siewny, nawozy, środki ochrony roślin i podejmuje działania zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków wzrostu roślin co przekłada się na wysokość plonu i efekt ekonomiczny uprawy.

Aby producent rolny mógł korzystać z odmiany i jej charakterystycznych, pożądaných cech (zawartego w materiale siewnym odmiany postępu biologicznego) konieczne jest wytworzenie materiału siewnego w procesie zapewniającym zachowanie tych cech, oraz odpowiednią jakość

materiału siewnego (czystość odmianowa, brak zanieczyszczeń nasionami innych gatunków roślin uprawnych i chwastów zdrowotność, zdolność kiełkowania, użycie odpowiednich dopuszczonych do obrotu zapraw nasiennych). Materiał siewny w czasie jego wytwarzania w procesie kwalifikacji poddawany jest ocenom na kolejnych etapach produkcji oraz jest zaopatrywany w etykiety nasienne. Dział rolnictwa zajmujący się wytwarzaniem materiału siewnego nazywany jest nasiennictwem. Przedsiębiorca lub rolnik prowadzący produkcję nasienną zobowiązany jest do spełnienia szeregu wymagań określonych w przepisach o nasiennictwie zapewniających czystość odmianową oraz odpowiednią jakość materiału siewnego. Ocena materiału siewnego dokonywana jest przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa lub pod jej nadzorem i podlega opłatom określonym w przepisach o nasiennictwie. Działalność podmiotów zajmujących się produkcją nasienną ma na celu zagwarantowanie zachowania cech odmianowych oraz zapewnienie niezawodności kiełkowania i wzrostu w optymalnych warunkach stworzonych przez prowadzącego uprawę rolnika. Proces wprowadzania do uprawy odmian roślin wyhodowanych przez hodowców, dzięki podmiotom zajmującym się produkcją nasienną nazywany jest wdrażaniem postępu biologicznego w produkcji roślinnej.

Należy wyjaśnić, że rolnicy nie hodują ziarna, lecz je produkują z odmian wyhodowanych przez hodowców. Niektórzy rolnicy prowadzą natomiast produkcję nasienną.

W przypadku zbóż:

- produktem uzyskiwanym przez hodowców jest odmiana charakteryzująca się korzystnymi i powtarzalnymi cechami, o której wartości (cenie) decyduje kombinacja genów uzyskana dzięki określonym zabiegom hodowlanym.
- produktem firm nasiennych lub rolników zajmujących się produkcją nasienną jest materiał siewny, o którego wartości (cenie) decydują: jego ilość, cechy odmianowe i ich powtarzalność (tożsamość odmianowa) oraz jakość (czystość – brak domieszek nasion innych gatunków i odmian oraz chwastów, zdrowotność, zdolność kiełkowania, zastosowanie odpowiedniej zaprawy).
- produktem producenta rolnego jest ziarno, którego jakość zależy od cech dostarczonej przez hodowców odmiany jak i zabiegów wykonywanych przez rolnika (uprawa, nawożenie, ochrona, terminowy siew i zbiór). Powodzenie w uprawie w znacznej mierze zależy natomiast od jakości dostarczonego materiału siewnego. Ziarno wyprodukowane przez rolnika stanowi surowiec do produkcji żywności i pasz, o którego wartości (cenie) decyduje ilość surowca i jego jakość wynikająca z charakterystyki odmiany i warunków uprawy.

Rolnicy w Polsce nie są zobowiązani do stosowania materiału siewnego kategorii kwalifikowanej, o czym świadczy chociażby wymiana materiału siewnego zbóż na poziomie od kilku do ok. 25%. W tym miejscu warto dodać, że wymiana materiału siewnego odmian mieszańcowych jest na wyższym poziomie, ponieważ nie jest możliwe uzyskanie nasion o potencjale genetycznym zbliżonym do tego jaki posiadają nasiona wytworzone przez hodowców i producentów materiału

siewnego. W przypadku kukurydzy i rzepaku gdzie na rynku dominują odmiany mieszańcowe wymiana materiału siewnego jest na poziomie przekraczającym 80%.

W przepisach ustawy z dnia 9 listopada 2009 r. o nasiennictwie (Dz. U. z 2017 r. poz. 633) reguluje się natomiast obrót materiałem siewnym, który mogą prowadzić podmioty spełniające warunki określone w tych przepisach. Między innymi zgodnie z tymi przepisami nie powinien być prowadzony obrót, w celu wykorzystania do siewu, nasionami nie będącymi materiałem siewnym. Natomiast nasiona, które nie są materiałem siewnym mogą być użyte do siewu we własnym gospodarstwie.

W tym miejscu należy wyjaśnić, że na rynku mogą znajdować się odmiany mające różny status prawny wynikający z przepisów ustawy o ochronie prawnej odmian roślin, która reguluje zagadnienia wyłącznego prawa hodowcy do odmiany.

Wykorzystanie we własnym gospodarstwie nasion odmiany, która nie jest objęta ochroną prawną (żaden hodowca nie posiada wyłącznego prawa o tej odmiany) nie podlega regulacji w przepisach o nasiennictwie lub przepisach o ochronie prawnej odmian roślin.

W przypadku odmian objętych wyłącznym prawem do odmiany, wykorzystanie do siewu nasion wytworzonych we własnym gospodarstwie możliwe jest tylko w przypadku gatunków roślin uprawnych dla których ustanowiono odstępstwo od wyłącznego prawa (zwane przywilejem rolnika lub odstępstwem rolnym).

Informacje dotyczące obowiązujących w tym zakresie zasad zawiera załącznik do pisma.

Rolnicy mają możliwość wyboru odmian biorąc pod uwagę ich cechy oraz status prawny (odmiany chronione wyłącznym prawem hodowcy do odmiany lub nie chronione).

Wskazane wyżej, skomplikowane regulacje zachowują układ logiczny zakładający, że w produkcji roślinnej każdy jej uczestnik (hodowca, podmiot zajmujący się nasiennictwem oraz rolnik) pozostają we wzajemnej relacji, której celem jest efektywna produkcja rolnicza. Podstawą prawidłowego funkcjonowania tego układu logicznego jest wzajemne uznawanie swoich praw, obowiązków, przywilejów potrzeb i oczekiwań. Nieodłącznym jego elementem jest zależność ekonomiczna podmiotów działających na poszczególnych poziomach.

Ustawa o ochronie prawnej odmian roślin została zmieniona na wniosek środowisk rolniczych ustawą z dnia 8 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie prawnej odmian roślin (Dz. U. poz. 1238). Ustawa uwzględniła postulaty zgłoszone przez Krajową Radę Izb Rolniczych.

W ustawie wprowadzono następujące zmiany:

- uchylono art. 23a w celu zwolnienia wszystkich posiadaczy gruntów rolnych oraz organizacji posiadaczy gruntów rolnych z obowiązku przekazywania hodowcom albo organizacjom hodowców pisemnej informacji dotyczącej wykorzystania materiału ze zbioru,
- w art. 23c wprowadzono zmiany polegające na zwolnieniu posiadaczy gruntów rolnych oraz organizacji posiadaczy gruntów rolnych z możliwości przeprowadzenia kontroli przez hodowcę albo organizację hodowców,

- w art. 37a pkt 4 wprowadzono zmiany w przepisie karnym w zakresie odniesienia do uchylonego art. 23a – ze względu na brak obowiązku przekazywania informacji nie będzie również określonego wykroczenia w tym zakresie.

Mając powyższe na uwadze, obecnie nie planuje się zmian przedmiotowej ustawy.

Jednocześnie należy podkreślić, że ustawa o ochronie prawnej odmian roślin reguluje wyłącznie zagadnienia dotyczące ochrony na poziomie krajowym. Nie dotyczy natomiast opisanego w załączniku wspólnotowego systemu przyznawania prawa hodowcy do odmiany, który obowiązuje wprost na terytorium RP na podstawie przepisów rozporządzenia Rady nr 2100/94

Jan Krzysztof Ardanowski

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi